

HOMOSEKSUALUMO ATSISKLEIDIMĄ APRAŠANČIŲ STRAIPSNŲ KOMENTARŲ TURINIO ANALIZĖ

Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė

Socialinių mokslų daktarė docentė
Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas
Psichologijos katedra
Jonavos g. 66, LT-44191 Kaunas
El. paštas: kristina.zardeckaite-matulaitiene@vdu.lt
Tel. 8 685 54 882

Viktorija Gaidytė

Sveikatos psichologijos alumnė
Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas
Psichologijos katedra
Jonavos g. 66, LT-44191 Kaunas
El. paštas: viktorija.gaidyte@gmail.com
Tel. 8 684 09 296

Viešai demonstruojamas neigiamas visuomenės požiūris į homoseksualius asmenis ir jų seksualinės orientacijos atskleidimą neigiamai veikia tokių asmenų socialinį ir asmeninį gyvenimą. Lietuvoje neaptikta straipsnyje aprašomo homoseksualios seksualinės orientacijos atskleidimo atvejo komentarų turinio analizė.

Šiame straipsnyje pristatomo tyrimo tikslas – išanalizuoti ir aprašyti komentarų, kuriais atsiliepiama į homoseksualumo atskleidimo žinių pristatančius straipsnius, turinį. Siekiama atskleisti komentuose vyraujančias nuostatas, emocines reakcijas į homoseksualių žmonių atsiskleidimą, vyraujančią diskriminuojantį bei atsiskleidimą priimančią elgesį.

Atliktą 380 komentarų, surinktų lrytas.lt ir delfi.lt internetiniuose dienraščiuose, turinio analizė. Įvertinus jų turinį, tyrimui naudojami 156 interpretuotini komentarai. Nustatyta, kad komentatoriai dažniausiai demonstruoja neigiamas nuostatas dėl homoseksualių asmenų seksualinės orientacijos atskleidimo. Jie linkę manyti, kad homoseksualumas yra nenatūralus, kad tai – iškrypimas, kad homoseksualūs asmenys neturėtų atskleisti savo seksualinės orientacijos. Komentuose taip pat vyrauja tokios neigiamos emocijos kaip pasišlykštėjimas ar pyktis ir dažniausiai pasireiškia homofobinės patyčios (įžeidžiančios replikos, homofobiniai pajuokavimai bei prasivardžiavimai). Taip pat išsiaiškinta, kad dažniau išreiškiama neigiama nuostata homoseksualių moterų vaikų auginimo tema ir pykčio emocija. Teigiama emocija, jog homoseksualai yra tokie pat normalūs kaip ir heteroseksualieji, yra dažnesnė reaguojant į homoseksualių vyrų nei homoseksualių moterų atsiskleidimą.

Šio tyrimo rezultatai rodo, kad vyrauja neigiamos nuostatos dėl homoseksualių asmenų ir jų viešo atsiskleidimo.

Pagrindiniai žodžiai: homoseksualumas, atsiskleidimas, nuostatos, turinio analizė.

Įvadas

Mokslininkai sutaria, kad asmenys, kurių seksualinė orientacija skiriasi nuo socialiai palaikomos normos (t. y. heteroseksualumo), dažnai susiduria su įvairiomis aplinkinių žmonių reakcijomis, kurias paprastai lemia vertinančio asmens turimos nuostatos

(Lehtonen, 2007; Reingardė, 2007; Ragins, Singh, & Cornwell, 2007; Poteat, Mereish, DiGiovanni, & Koenig, 2011). Moksliniai tyrimai rodo, jog didelė dalis homoseksualių asmenų nuolat girdi apie save nepadorius komentarus, patiria asmeninius žodinius įžeidinėjimus ir yra fiziškai puldinėjami (Whitley, 2001), taip pat jie yra ignoruojama-

mi, žeminami (Smith, Oades, & McCarthy, 2012), jų seksualinė orientacija yra tapatinama su įvairiais iškrypimais (Cardenas & Barrientos, 2008). Homoseksualūs asmenys jaučiasi priversti slėpti savo seksualinę orientaciją beveik visose savo gyvenimo erdvėse dėl visuomenėje vyraujančio nepalankaus požiūrio, egzistuojančios diskriminacijos bei neigiamų aplinkinių reakcijų (Česienė, 2006). Homoseksualaus asmens sprendimą nuslėpti savo seksualinę orientaciją arba atvirškčiai – atsiskleisti (angl. *coming out*) gali sąlygoti visuomenėje vyraujančios nuostatos dėl homoseksualių asmenų (Rosario, Schrimshaw, & Hunter, 2009; Poteat et al., 2011).

Aplinkinių reakcija į homoseksualios seksualinės orientacijos atskleidimą priklauso nuo įvairių veiksnių, tokių kaip visuomenėje vyraujantis heteronormatyvumas (Štulhofer & Rimac, 2007; Takacs, 2007) bei homoseksualumo reprezentacijos žiniasklaidoje (Bonds-Raacke, Cady, Schlegel, Harris, & Firebaugh, 2007; Bylaitė, 2009; Calzo & Ward, 2009). Tyrimai rodo, kad moterys (Goodrich & Gilbride, 2010; Ryan, Legate, & Weinstein, 2015; Mange & Lepastourel, 2013; Dunjić-Kostić et al., 2012; Cardenas & Barrientos, 2008) bei jaunesnio amžiaus ir aukštesnio išsilavinimo asmenys (Reingardė ir Zdanevičius, 2007) daug palankiau žvelgia į atsiskleidimą ir dažniau palaiko tokį asmens apsisprendimą. Visgi literatūroje randama prieštarigų rezultatų, kaip reakcija gali priklausyti nuo atsiskleidžiančiojo lyties (Herek, 2004; Cardenas & Barrientos, 2008; Mange & Lepastourel, 2013; Dunjić-Kostić et al., 2012). Vieni tyrimai rodo, kad savo seksualinę orientaciją atskleidę homoseksualūs vyrai patiria daugiau diskriminuojančio

elgesio nei homoseksualios moterys (Pew Research Center, 2013; Dunjić-Kostić et al., 2012; Mange & Lepastourel, 2013), tačiau kitų autorių tyrimų (Rosario et al., 2009) rezultatai priešingai. Cardenas ir Barrientos (2008) bei Reingardės ir Zdanevičiaus (2007) tyrimų duomenimis, reakcija į homoseksualaus vyro ir į homoseksualios moters atsiskleidimą nesiskiria. Taigi, skirtingų tyrimų rezultatai pateikia gana prieštarigus rezultatus apie reakcijas į gėjų ir lesbiečių atsiskleidimą. Analizuojant visuomenės reakcijas į homoseksualios seksualinės orientacijos atskleidimą, yra svarbu ieškoti reakcijų galimų skirtumų, priklausančių nuo atsiskleidusiojo lyties, ir juos identifikuoti.

Nuostatos dėl homoseksualių asmenų formuojasi remiantis įvairiais socializacijos procesais. Bene vienas reikšmingiausių socializacijos veiksnių yra žiniasklaida, kurią daugelis žmonių, ypač jaunuoliai, teigia esant patį pagrindinį šaltinį ieškant informacijos *seksualine* tema (Calzo & Ward, 2009; Bylaitė, 2009; Riley, 2010). Gross (1991) teigimu, homoseksualumo vaizdavimas žiniasklaidoje gali daryti ypač didelę įtaką formuojant visuomenės nuostatas dėl homoseksualių asmenų. Yra dvi to priežastys: apie seksualines mažumas tėvai ar bendraamžiai, kolegės neretai vengia kalbėti dėl prieštarigo pačios šios temos pobūdžio ir dėl to, kad šioje srityje tiesioginis patyrimas gali būti ribotas (cituojuama pagal Calzo & Ward, 2009). *Pew research* centro (2003) duomenimis, Jungtinėse Amerikos Valstijose žiniasklaida yra pagrindinis informacijos apie homoseksualumą šaltinis: 40 % suaugusių amerikiečių teigia, jog asmeniškai nepažįsta nė vieno homoseksualaus asmens, todėl jų nuostatos yra susiformavusios remiantis

žiniasklaidoje pateikiama informacija. Lietuvoje atliktas Bylaitės (2009) tyrimas atskleidė, kad 77 % moksleivių teigė, jog žiniasklaida yra pagrindinis veiksnys, kuris formuoja jų požiūrį į homoseksualius asmenis. Nepaisant to, Reingardės, Tereškino ir Zdanevičiaus (2007) bei Bylaitės (2009) tyrimai atskleidė, kad maždaug tik 25 % žmonių sutinka, jog žiniasklaida naujienas apie homoseksualų gyvenimą pateikia objektyviai. Kad žiniasklaidoje pateikiama informacija apie homoseksualus nėra objektyvi, pagrindžia Švaraitės (2014) tyrimo rezultatai, jog Lietuvos dienraščiuose publikuojamuose straipsniuose buvo rasta daug netikslios ir neargumentuotos informacijos apie homoseksualius asmenis. Lietuvos žiniasklaida, kalbėdama apie tokius asmenis, dažnai vartoja įvairias sąvokas, joms priskirdama seksualinių iškrypimų reikšmes: pedofilijos, prostitucijos, zoofilijos, ekshibicionizmo ir pan. (Reingardė, 2007; Česienė, 2006; Tereškinas, 2007; Švaraitė, 2014). Lyginant A. Tereškino 2002 m. ir I. Švaraitės 2014 m. atliktų homoseksualų pristatymo žiniasklaidoje tyrimų rezultatus, matyti iš esmės panašios tendencijos: seksualinių mažumų įvaizdis žiniasklaidoje yra neigiamas pobūdžio – homoseksualūs žmonės yra matomi, tačiau jų vaizdavimas grindžiamas deindividualizacija, stereotipais ir neigiamais įvaizdžiais.

Visgi Lietuvos žiniasklaidoje homoseksualių asmenų atsiskleidimas nėra pateikiamas vien tik neigiamai. Švaraitė (2014) tyrimo metu dienraštyje „Lietuvos rytas“ rado straipsnį, aprašantį padrašinančią ir pozityvią seksualinės orientacijos atskleidimo patirtį. Anot autorės, šiame straipsnyje homoseksualumo atskleidimas buvo vadinamas drąsiu sprendimu, pateikiami

teigiami atsiskleidimo ir neigiami seksualinės orientacijos slėpimo padariniai. Taip pat, anot Tereškino (2007), 2006–2007 m. atlikta straipsnių analizė rodo, kad spaudoje yra pateikiama ir teigiamų homoseksualų įvaizdžių: 20 straipsnių rašė apie tai, kaip yra nelengva būti homoseksualiam, aptartos psichologinio smurto temos po atsiskleidimo visuomenei.

Taigi, apžvelgus minėtus tyrimus, galima daryti išvadą, kad vienas pagrindinių socializacijos šaltinių yra žiniasklaida, tačiau ji ne visada visuomenei pateikia tikslią ir objektyvią informaciją, todėl seksualinių mažumų vaizdavimas Lietuvos žiniasklaidoje vis dar yra neigiamas ir visuomenę klaidinančio pobūdžio. Tokia žiniasklaidoje pateikiama informacija formuoja neigiamas reakcijas į homoseksualius asmenis ir jų seksualinės orientacijos atskleidimą.

Kaip matyti, Lietuvoje homoseksualių asmenų atsiskleidimas yra nuolat aptariamasis, apie jį diskutuojama ir jis vis labiau pastebimas viešojoje erdvėje, neretai sukeldamas neigiamą visuomenės reakciją (Kriaučionytė, 2014). Dauguma žiniasklaidos pranešimų yra publikuojami įvairiuose internetinių dienraščių portaluose, kurie leidžia skaitytojui savo reakciją išreikšti viešai ir pasidalyti ja komentaru. Nors lieka didelė dalis skaitytojų, kurie viešai nesidalija savo reakcijomis į straipsnyje aprašomą žinią, komentarų analizė gali atskleisti dalies skaitytojų nuostatas dėl homoseksualių asmenų ir jų viešo atsiskleidimo. Anot Trost ir Kovacevic (2013), interviu ir įvairių apklausų metu žmonės yra linkę pateikti socialiai priimtinus atsakymus, o internetinių komentarų analizė tyrėjui leidžia apžvelgti atvirą komentatorių nuomonę aptariama tema, kuri nevaržoma politinio ar

socialinio korektiškumo. Nepaisant to, Lietuvoje ir užsienyje nėra paskelbta tyrimų, kuriais būtų atlikta straipsnyje aprašomo homoseksualios seksualinės orientacijos atskleidimo atvejo komentarų turinio analizė. Tokia išvada yra daroma remiantis duomenų bazės (EBSCO) pateiktais pastarųjų dešimties metų moksliniais straipsniais, kuriuose nefiksuotas turinio analizės metodas analizuojant komentarus.

Ajzen ir Fishbein (2005) teigia, kad analizuojant asmens nuostatas tikslinga remtis daugiadimensiu modeliu, kuris apima kognityvų (pažintinį), afektinį (emocinį) ir elgesio komponentus (kiekvienas iš jų gali būti teigiamo arba neigiamo valentingumo), nes, žvelgiant iš šios perspektyvos, vertinamas tik vienas nuostatos komponentas negali atspindėti viso asmens požiūrio. Šiai idėjai pritaria ir Rosner, Winter ir Kramer (2016), teigiantys, kad, siekiant iširti skaitytojų komentaruose atsispindinčias reakcijas, jas reikėtų matuoti trimis lygmenimis: kognityviu, emociniu ir elgesio.

Kognityvus nuostatos komponentas apibrėžiamas kaip nuomonė, žinios ir įsitikinimai, kurių yra laikomasi dėl tam tikrų socialinių grupių ir objektų (Rosner et al., 2016; Ajzen & Fishbein, 2005). Remiantis Eagly ir Chaiken (1993), nuostata apima asmens psichologinį polinkį arba tendenciją reaguoti į subjektą jį teigiamai arba neigiamai įvertinant (cituojama pagal Herek, 2004). Mokslinėje literatūroje yra tyrimų, kurie analizuoja įvairias visuomenėje vyraujančias nuostatas dėl homoseksualių asmenų, aprašymų (Dunjić-Kostić et al., 2012; Mange & Lepastourel, 2013).

Emocinis (afektinis) nuostatų komponentas apima malonias arba nemalonias emocijas, susijusias su įsitikinimais. Jos

suteikia nuostatai emocinį atspalvį ir neretai nulemia reakciją, veiksmą, kurį asmuo ketina įvykdyti (Ajzen & Fishbein, 2005; Suslavičius, 2006). Suslavičius (2006) pažymi, kad emocinės reakcijos gali būti teigiamos, neutralios arba neigiamos ir yra susijusios su asmens kognityviomis nuostatomis.

Elgesio komponentas apima reaguojančiojo asmens įsitikinimus atitinkančius veiksmus (Suslavičius, 2006; Rosner et al., 2016). Pavyzdžiui, Herek (2004) teigimu, tokį elgesį gali sudaryti žodinės reakcijos, veido išraiška, vengimas, diskriminacija, smurtas homoseksualaus asmens atžvilgiu. Ajzen ir Fishbein (2005) taip pat pritaria, kad neigiamų nuostatų sąlygotas elgesys siejasi su įvairiu socialines mažumas diskriminuojančiu arba priimančiu elgesiu.

Mokslininkų nuomone (Herek, 2004; Ajzen & Fishbein, 2005; Rosner et al., 2016), nuostatas ir elgesį sieja tiesioginis priežastinis ryšys. Kitaip sakant, asmens reakciją sąlygoja trejopi jo turimos nuostatos dėl konkretaus objekto komponentai (kognityvūs, emociniai ir elgesio). Atsižvelgiant į tai, šiame straipsnyje siekiama skaitytojų komentaruose identifikuoti nuostatų dėl homoseksualumo atskleidimo komponentus. Kadangi literatūros analizė atskleidė kontroversiškus rezultatus, rodančius visuomenės reakcijų į homoseksualumo atskleidimą priklausomai nuo atsiskleidžiančiojo lyties skirtumus (Herek, 2004; Cardenas & Barrientos, 2008; Mange & Lepastourel, 2013; Dunjić-Kostić et al., 2012), šiame straipsnyje taip pat siekiama atlikti nuostatų komponentų palyginimo analizę priklausomai nuo atsiskleidžiančiojo lyties ir taip išsiaiškinti komentatorių reakcijų skirtumus.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti internetinės žiniasklaidos vartotojų reakcijų į Lietuvos

internetu erdvėje pristatytą homoseksualumo atsiskleidimo atvejį įvairovę atsižvelgiant ir į atsiskleidžiančiojo lytį. Šitaip siekiama geriau suprasti internetinėje erdvėje vyraujančias nuostatas dėl homoseksualių asmenų atsiskleidimo. Konkrečios hipotezės šiame straipsnyje nekeliamos, nes pateikto tyrimo rezultatais siekiama tik aprašyti komentarų turinį ir išskirti dažniausiai pasikartojančias kategorijas.

Tyrimo metodika

Tyrimo objektas. Internetiniuose dienraščiuose delfi.lt ir lrytas.lt publikuotų straipsnių, aprašančių homoseksualumo atskleidimo žinią, komentarų turinys. Analizei buvo pasirinkti 2016 m. sausio 1–2016 m. balandžio 15 d. publikuotų internetinių dienraščių straipsnių komentarai kaip reakcija į homoseksualumo atskleidimo žinią aprašančius straipsnius. Kadangi, norint parašyti šių dienraščių straipsnių komentarą nėra būtina registruotis, nebuvo įmanoma nustatyti rašančiųjų lyties, amžiaus ir kitų demografinių duomenų.

Tyrimo metodas. Pagrindinis tyrimo metodas – turinio analizė. Remiantis moksline literatūra yra išskiriami prasminiai vienetai (t. y. kategorijos), kuriais remiantis yra analizuojamas teksto turinys (Krippendorff, 2004). Toliau apskaičiuojamas šių prasminių vienetų vartojimo dažnis, įvairių elementų tarpusavio ryšiai ir, remiantis gautais rezultatais, aprašomas objektas (Krippendorff, 2004). Šio tyrimo atveju – komentarų turinys. Turinio analizės metodas buvo pasirinktas dėl to, kad tai yra vienintelis tyrimo metodas, leidžiantis tekstą tirti tiek kokybiškai, tiek kiekybiškai (Krippendorff, 2004; Mack, Woodson, MacQueen, Guest, & Namey, 2005).

Tyrimo eiga. Tyrimą sudaro dvi dalys – apžvalginė ir pagrindinė. Apžvalginė dalis skirta:

1. Išanalizuoti 2016 m. populiariausių internetinių dienraščių straipsnius, kurie aprašo homoseksualumo atskleidimo žinią, ir atrinkti straipsnius pagrindiniam tyrimui.

2016 m. vasarį skaitomiausi internetiniai žinių dienraščiai buvo delfi.lt, 15min.lt ir lrytas.lt (GemiusAudience, 2016). Dienraščio 15min.lt buvo atsisakyta dėl prieigos prie komentarų nebuvimo. Atliekant apžvalginę analizę, į dienraščių delfi.lt ir lrytas.lt paieškos sistemas buvo įvedami raktiniai žodžiai „homoseksualumas“, „gėjai“ ir „lesbietės“. Gauti straipsniai buvo atrinkti pagal:

- *publikavimo data*: ne senesni kaip 2016 m. sausio 1 d.;
- *tema*: buvo pasirinkti tik tiek straipsniai, kurie aprašo aiškų homoseksualios orientacijos atskleidimą. Straipsniai apie homoseksualų santuokas, lygių teisių klausimus ar eitynes „Baltic Pride“ nėra laikomi homoseksualios orientacijos atskleidimo tema;
- *autorius*: siekiant išvengti tendencingo turinio, buvo atsisakyta straipsnių, kurių nurodyti autoriai: asociacija „Lietuvos gėjų lyga (LGL)“ arba religinių organizacijų atstovai.

Buvo rasti keturi kriterijus atitinkantys straipsniai: „*Sužadėtinės Julija ir Gintarė rado donorą vyrą, kuris nepretenduos į vaikus*“ (delfi.lt); „*Kaimelio mokytoja: „Tai, kad esu homoseksuali, yra mano dalis*“ (lrytas.lt) (šio straipsnio tolesnėje analizėje atsisakyta dėl nesuteiktos prieigos prie komentarų); „*Jauną gėjų labiausiai gniuždo santykiai su tėvu policininku*“

(lrytas.lt); „*Viešai pora pasiskelbę vaikinai vienas kitą myli per atstumą*“ (lrytas.lt). Taigi pagrindiniam tyrimui atrinkti trys straipsniai, kurie atitiko keliamus kriterijus ir kurių komentarai buvo prieinami tyrimui. Visi tyrimui atrinkti straipsniai aprašo viešą homoseksualių asmenų seksualinės orientacijos atskleidimą. Juose pateikiami interviu su atsiskleidusiais asmenimis. Jie atvirai pasakoja apie sunkumus, su kuriais susiduria atsiskleidę. Homoseksualūs vaikinai kalba apie santykių su tėvais sunkumus, aplinkinių priėmimo stoka, psichologines bei socialines problemas. Homoseksualių moterų atsiskleidimą aprašantis straipsnis atskleidžia panašius sunkumus, su kuriais merginos susidūrė po atsiskleidimo, tačiau

matyti, kad šiame straipsnyje aprašytų merginų istorijas galima vertinti kaip sėkmingesnes. Svarbu paminėti, kad skiriasi aprašytų homoseksualių asmenų amžius – merginos yra vyresnės. Straipsnyje, aprašančiame merginų seksualinės orientacijos atskleidimą, taip pat yra analizuojamos dvi jautrios temos: homoseksualių porų santuoka ir vaikų įsivaikinimo sunkumai.

2. Išskirti papildomas kategorijas pagrindiniam komentarų turinio tyrimui. Tai pagalbinė priemonė literatūros analizės metu išskirtoms kategorijoms papildyti. Šitaip bus siekiama išvengti svarbių kategorijų neužfiksavimo komentaruose.
3. Sudaryti pagrindinio tyrimo metu analizuojamų komentarų kategorijų lentelę

1 lentelė. *Kategorijos, skirtos pagrindinio tyrimo metu analizuojamiems komentarams*

Kategorijų grupės	Kategorija	Subkategorija
Kognityvios nuostatos	Teigiamos nuostatos	Atsiskleidimas drąsus sprendimas
		Atsiskleidimas sveikintinas sprendimas
		Homoseksualai yra normalūs (tokie pat kaip heteroseksualai)
		Homoseksualai turi turėti vienodas įsidarbinimo galimybes
		Artimas kontaktas su homoseksualu nekelia neįtakumo
		Neatstumčiau savo homoseksualaus vaiko
		Priimčiau homoseksualų draugą
		Nenumatytas turinys
	Neigiamos nuostatos	Homoseksualumas yra nenatūralus, iškrypimas
		Labai retas žmogus yra homoseksualus
		Jiems negalima įsivaikinti / auginti vaikų
		Šalia jų jaučiuosi nepatogiai
		Homoseksualams turėtų būti leidžiama dirbti su vaikais, policijoje
		Homoseksualai yra šlykštūs
		Nenorėčiau homoseksualaus sūnaus / dukters (būtų gėda)
		Dauguma homoseksualų atsiskleidžia siekdami specialių privilegijų
		Nereikia atskleisti savo seksualinės orientacijos
		Nenumatytas turinys
		Psichiškai nesveikas, ligonis
		Pedofilai
Gėjai yra moteriški, lesbietės – vyriškos		
Šeima – tai vyras ir moteris		
Homoseksualai atsiskleisdami siekia užverbuoti vaikus		

Kategorijų grupės	Kategorija	Subkategorija	
Emocinės reakcijos	Neigiamos	Pyktis	
		Liūdesys	
		Pasišlykštėjimas	
		Baimė, nerimas	
		Smerkimas	
		Kaltė	
	Teigiamos	Pasididžiavimas	
		Džiaugsmas	
		Empatija	
	Neutralios	Neutrali	
		Nuostaba	
	Elgesio reakcijos	Homofobinės patyčios	Įžeidžiančios replikos, juokeliai
			Erzinimas
			Pravardžiavimas
			Grasinimai
Atstūmimas			
Nenumatytas turinys			
Priėmimas		Išsakomas palaikymas	
		Išsakomas padaršinimas būti tuo, kuo esi	
		Sveikinimai atsiskleidus	
		Nebandymas pakeisti ar gydyti homoseksualumo	
		Nenumatytas turinys	
Pasiūlymai		Nusižudyti	
		Emigruoti	
		Gydytis ar kreiptis pagalbos	
		Nenumatyto turinio pasiūlymai	
Nenumatytas turinys			
Komentarami neinterpretuoti, jei:		Komentaro turinys nėra susijęs su straipsnio turiniu	
		Komentaras yra atsakas į kito asmens parašytą komentarą	

(žr. 1-ą lentelę). Kognityvios nuostatos, emocinės bei elgesio reakcijos, kurios randamos komentaruose, tačiau neatitinka nė vienos literatūros analizės ir pirminio tyrimo metu išskirtos subkategorijos, yra priskiriamos nenumatyto turinio subkategorijai.

Pagrindinio tyrimo etapai:

1. Atlikta 380 komentarų, surinktų lrytas.lt (158) ir delfi.lt (222) internetiniuose puslapiuose, turinio analizė. Atlikus

tikslingą komentarų atranką, komentarų skaičius sumažėjo iki 158, nes:

- į pagrindinę analizę neįtraukiama 70 apžvalginio tyrimo metu nagrinėtų komentarų. Kadangi apžvalginio tyrimo metu buvo siekiama identifikuoti ir išskirti papildomas kategorijas pagrindiniam tyrimui, o ne fiksuoti kategorijų pasikartojimo dažnį, į tolesnę analizę šie komentarai nėra įtraukiami.
- 43 komentarai įvertinti kaip neinterpre-

tuotini, nes jų turinys nebuvo susijęs su straipsnio turiniu arba buvo atsakas į kito komentatoriaus parašytą komentarą.

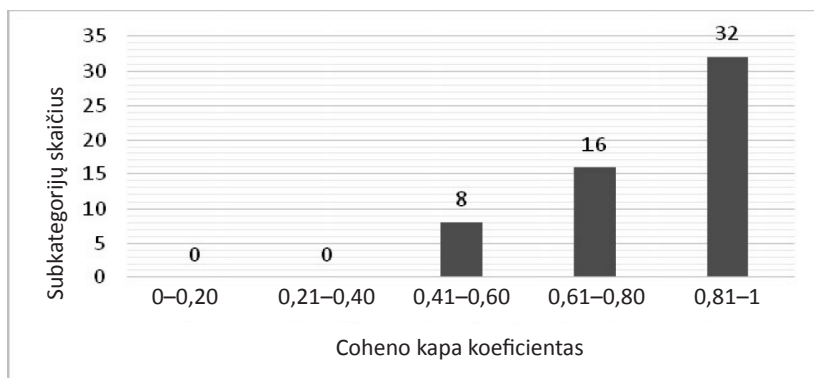
- Į analizę neįtraukiami 111 vėlesnių lesbiečių atsiskleidimą aprašančio straipsnio komentarų. Tokia komentarų atranka buvo atlikta siekiant sulygtinti interpretuotinių komentarų apie homoseksualių vyrų ir homoseksualių moterų atsiskleidimo žinių skaičių. Buvo renkamasi analizuoti tiek vyrų, tiek moterų seksualinės orientacijos atskleidimą aprašančių straipsnių pirmuosius skaitytojų parašytus komentarus.

Taigi, pagrindiniam tyrimui naudojami 156 skaitytojų parašyti komentarai: 78 homoseksualių vyrų atsiskleidimą aprašančių straipsnių komentarai ir 78 homoseksualių moterų seksualinės orientacijos atskleidimo žinios komentarai.

2. Šiame tyrime subkategorijų patikimumas buvo nustatomas naudojant dviejų nepriklausomų vertintojų vertinimus. Šiam įvertinimui atlikti buvo naudoja-

mas Coheno kapa koeficientas, kuris yra skirtas dviejų vertintojų, vertinančių tą patį objektą, išvadų suderintumui nustatyti ir įvertinti sutapimų tarp vertintojų įvertinimų procentą (Krippendorff, 2004; Pukėnas, 2009). Abu nepriklausomi vertintojai įvertino tuos pačius 70 (18,42 %) komentarų, vadovaudamiesi specialia instrukcija, kuri buvo sukurta siekiant užtikrinti komentarų vertinimo kokybę. Įvertinus Coheno kapa koeficiento (žr. 1-ą pav.) ir sutapimo procento duomenis, gautas pakankamas dviejų vertintojų rezultatų patikimumas: pagal Coheno kapa kriterijų, dviejų vertintojų rezultatų suderintumas varijuoja nuo 0,4 iki 1, pagal sutapimo procentą – nuo 84 % iki 100 %.

Remiantis gautais Coheno kapa koeficientais bei sutapimo procentais, padaryta išvada, kad gauti dviejų vertintojų patikimumo rodikliai yra pakankami ir sudarytos subkategorijos gali būti naudojamos tolesniame tyrime.



1 pav. Dviejų vertintojų subkategorijų vertinimo suderintumas pagal Coheno kapa koeficientą
Koeficiento reikšmės nustatytos remiantis Landis ir Koch (1977).

Tyrimo rezultatai

Pagrindiniame tyrime naudoti 78 delfi.lt publikuoto straipsnio apie lesbiečių atsiskleidimo žinią komentarai ir 78 dviejų lrytas.lt pateiktų straipsnių, aprašančių gėjų seksualinės orientacijos atskleidimą, komentarai. Įvairios subkategorijos buvo fiksuojamos 677 kartus. Fiksuotų kategorijų

grupių skaičiai yra didesni už komentarų skaičių dėl to, kad komentaruose fiksuotos visos galimos subkategorijos.

Kognityvios nuostatos dėl homoseksualumo atskleidimo. Kognityvios nuostatos dėl homoseksualumo atskleidimo buvo fiksuotos 252 kartus. Iš visų komentaruose fiksuotų nuostatų 87,31 % buvo neigiamos. Kaip matyti iš 2-os lentelės, daugiausia komentatorių

2 lentelė. *Komentaruose užfiksuotų nuostatų dėl homoseksualumo atskleidimo subkategorijų dažnis*

Kategorija	Subkategorija	Dažnis	% nuo kategorijos „nuostatos“ (252)	% nuo visų interpetuotinių komentarų (156)
Teigiamos nuostatos	Homoseksualai yra normalūs (tokie pat kaip heteroseksualai)	12	4,76	7,69
	Nenumatytas turinys	8	3,17	5,13
	Atsiskleidimas sveikintinas sprendimas	6	2,38	3,85
	Atsiskleidimas drąsus sprendimas	2	0,79	1,28
	Homoseksualai turi turėti vienodas įsidarbinimo galimybes	2	0,79	1,28
	Artimas kontaktas su homoseksualu nekelia nejaukumo	2	0,79	1,28
	Neatstumčiau savo homoseksualaus vaiko	0	0,00	0,00
	Priimčiau homoseksualų draugą	0	0,00	0,00
Neigiamos nuostatos	Homoseksualumas yra nenatūralus, išskrypimas	49	19,44	31,41
	Nenumatytas turinys	37	14,68	23,72
	Nereikia atskleisti savo seksualinės orientacijos	35	13,89	22,44
	Jiems negalima įsivaikinti / auginti vaikų	28	11,11	17,95
	Psichiškai nesveikas, ligonis	22	8,73	14,10
	Šeima – tai vyras ir moteris	12	4,76	7,69
	Homoseksualai yra šlykštūs	11	4,37	7,05
	Dauguma gėjų atsiskleidžia siekdami specialių privilegijų	9	3,57	5,77
	Homoseksualai atsiskleisdami siekia užverbuoti vaikus	5	1,98	3,21
	Homoseksualams turėtų būti leidžiama dirbti su vaikais, policijoje	4	1,59	2,56
	Pedofilai	3	1,19	1,92
	Labai retas žmogus yra homoseksualus	2	0,79	1,28
	Nenorėčiau homoseksualaus sūnaus / dukters (būtų gėda)	1	0,40	0,64
	Gėjai yra moteriški, lesbietės – vyriškos	1	0,40	0,64
	Šalia jų jaučiuosi nepatogiai	1	0,40	0,64

(31,41 %) išreiškė neigiamą nuostatą, kad homoseksualumas yra iškrypimas.

Taip pat dažnai, 35 komentaruose (22,44 %), išryškėjo nuostata, kad homoseksualūs asmenys neturėtų atskleisti savo seksualinės orientacijos. Iš 2-os lentelės matyti, jog rečiausiai, vos po vieną kartą (t. y. 0,64 % komentarų) fiksuotos neigiamos nuostatos dėl to, kad šalia homoseksualių asmenų komentaro autorius jaučiasi nepatogiai, gėdintųsi homoseksualaus sūnaus / dukters ir kad gėjai yra moteriški, o lesbietės – vyriškos.

Iš 2-os lentelės matyti, kad komentaruose rečiau buvo reiškiamos teigiamos nuostatos dėl homoseksualių asmenų atsiskleidimo. Dažniausia komentaruose buvo teigiama nuostata – homoseksualūs asmenys yra tokie pat normalūs kaip ir heteroseksualūs. Ji fiksuota 12-oje komentarų. Rečiausiai komentaruose aptiktos teigiamos nuostatos: atsiskleidimas yra drąsus sprendimas; homoseksualai turi turėti vienodas įsadar-

binimo galimybes; artimas kontaktas su homoseksualu nekelia nejaukumo. Nuostatos „neatstumčiau savo homoseksualaus vaiko“ bei „priimčiau savo homoseksualų draugą“ analizuotuose komentaruose nebuvo užfiksuotos.

Aptikta, kad nenumatyto turinio subkategoriją 37 kartus papildė naujos, literatūros analizės bei pirminio tyrimo metu neišskirtos nuostatos dėl homoseksualių asmenų atsiskleidimo. Pavyzdžiui, komentatoriai išreiškė nuostatas, kad homoseksualumas tai „gyvenimo būdas“, „paties asmens pasirinkimas būti tokiam“, „tai tik paau-glystės krizė“, „atsiskleidimu tik siekiama dėmesio“.

Emocinės reakcijos į aprašytą homoseksualumo atskleidimo žinią. Rezultatai rodo, kad emocinės reakcijos į homoseksualo atsiskleidimą buvo fiksuotos 213 kartų, iš jų neigiama emocinė reakcija pasireiškė 148 kartus (69,48 %), o teigiama emocinė reakcija buvo išreikšta vos 24 kartus (11,27 %).

3 lentelė. Komentaruose fiksuotų emocinių reakcijų į homoseksualumo atskleidimą subkategorijų dažnis

Kategorijos	Subkategorija	Dažnis	% nuo kategorijos „emocinė reakcija“ (213)	% nuo visų interpretuotinių komentarų (156)
Teigiamos emocinės reakcijos	Pasididžiavimas	6	2,82	3,85
	Džiaugsmas	5	2,35	3,21
	Empatija	12	5,63	7,69
	Kita	1	0,47	0,47
Neigiamos emocinės reakcijos	Pyktis	50	23,47	32,05
	Liūdesys	7	3,29	4,49
	Pasišlykštėjimas	53	24,88	33,97
	Baimė, nerimas	13	6,10	8,33
	Smerkimas	22	10,33	14,10
	Kaltė	2	0,94	1,28
	Kita	1	0,47	0,47
Neutralios emocinės reakcijos	Neutrali	27	12,68	17,31
	Nuostaba	14	6,57	8,97

19,25 % visų komentaruose fiksuotų emocinių reakcijų buvo neutralios.

Iš 3-ios lentelės matyti, kad 53 analizuotuose komentaruose minimas pasišlykštėjimas (33,97 %) ir 50 komentarų išryškėja pykčio emocinė reakcija (32,05 %). 22 komentatoriai (14,10 %) išreiškė smerkimą, kuris pasireiškė nepritarimu homoseksualų gyvenimo būdai („čia ne prigimtis, o paleistuviškas gyvenimo būdas...“) ir teigimu, kad seksualinės orientacijos atskleidimas neigiamai veikia aplinkinius („nebrendylos. Kaip jie nepagalvoja apie tėvus“). Rečiausiai pasitaikanti neigiama emocija – kaltė.

Dažniausiai, t. y. 12 komentarų, aptikta teigiama emocija – empatija (7,69 %). 6 komentaruose (3,85 %) buvo išreikštas pasididžiavimas. Taip pat surastas panašus skaičius džiaugsmo emocijos (3,21 %). 27 komentaruose (17,31 %) buvo užfiksuota neutrali reakcija – pateikiamas racionalus

požiūris į homoseksualus ir į jų seksualinės orientacijos atskleidimą.

Elgesio reakcijos į aprašytą homoseksualumo atskleidimo žinią. Atlikus komentarų turinio analizę, paaiškėjo (žr. 4-ą lentelę), kad elgesio reakcijos į homoseksualo atskleidimą buvo išreikštos 212 kartų, iš kurių 123 kartus (58,02 %) atsispindi homofobinės patyčios. Priimančio elgesio ir pateikiamų pasiūlymų rezultatai pasiskirstė vienodai.

Homofobinių patyčių kategorija buvo sudaryta iš 5 galimų elgesio formų. Kaip matyti iš 4-os lentelės, net 48 komentatoriai (30,77 %) mėtė įžeidžiančias replikas ir juokelius atsiskleidusių homoseksualų atžvilgiu. Rečiausiai komentatoriai išreiškė erzinimus (5,13 %) bei grasinimus (1,28 %).

Priėmimo kategorija komentaruose buvo fiksuota kur kas rečiau. Dažniausiai komentatoriai priėmimą išreiškė palaikymu

4 lentelė. Komentaruose fiksuotų elgesio reakcijų į homoseksualumo atskleidimą subkategorijų dažnis

Kategorijos	Subkategorijos	Dažnis	% nuo kategorijos „elgesio reakcija“ (212)	% nuo visų interpretuotinių komentarų (156)
Homofobinės patyčios	Įžeidžiančios replikos, juokeliai	48	22,64	30,77
	Erzinimas	8	3,77	5,13
	Pravardžiavimas	38	17,92	24,36
	Grasinimai	2	0,94	1,28
	Atstūmimas	27	12,74	17,31
Priėmimas	Išsakomas palaikymas	17	8,02	10,90
	Išsakomas padaršinimas būti tuo, kuo esi	5	2,36	3,21
	Sveikinimai atsiskleidus	6	2,83	3,85
	Nebandymas pakeisti ar gydyti homoseksualumo	4	1,89	2,56
Pasiūlymai	Nusižudyti	5	2,36	3,21
	Emigruoti	4	1,89	2,56
	Gydytis ar kreiptis pagalbos	6	2,83	3,85
	Nenumatyto turinio pasiūlymai	17	8,02	10,90
Nenumatytas turinys		25	11,79	16,03

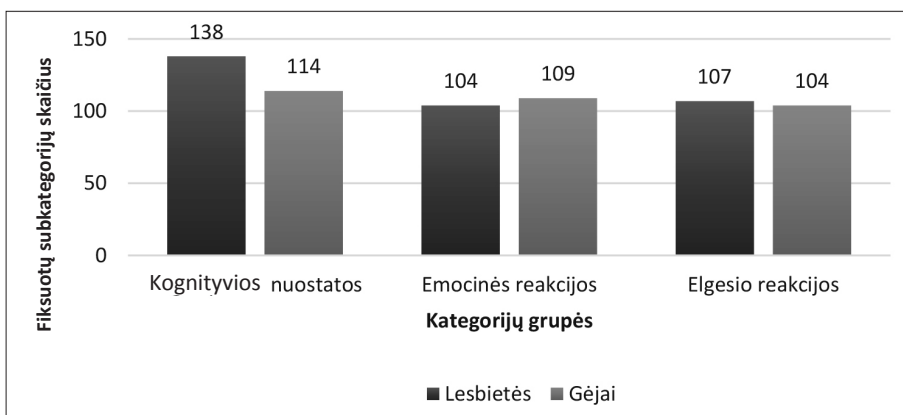
(10,9%), o rečiausiai – nebandymu pakeisti (2,56%).

Pasiūlymų kategoriją sudarė 4 tipų pasiūlymai. Dažniausi komentaruose buvo nenumatyto turinio pasiūlymai, kurių didžiąją dalį sudarė pasiūlymai nesiviešinti. Rečiausiai, vos 2,56% komentarų, fiksuotas pasiūlymas emigruoti.

Skirtumai tarp komentatorių reakcijų į moterų ir vyrų homoseksualumo atskleidimą. Mokslininkai nesutaria, ar aplinkinių

reakcijos į gėjų ir lesbiečių atsiskleidimą skiriasi (Dunjic-Kostic et al., 2012; Mange & Lepastourel, 2013; Rosario et al., 2009). Atsižvelgiant į tai, toliau pateikiamas 2-as pav., kuris iliustruoja kategorijų grupių pasireiškimą komentarų turinyje, susijusį su homoseksualių vyrų ir moterų atsiskleidimo žinia.

Kaip matyti iš 2-o pav., kognityvios nuostatos ir elgesio reakcijos dažniau buvo išreikštos homoseksualių moterų atsisklei-



2 pav. Komentarų turinyje fiksuotų trijų kategorijų grupių, susijusių su homoseksualių vyrų ir moterų atsiskleidimu, dažnis

5 lentelė. Komentaruose fiksuotų trijų nuostatų komponentų palyginimas priklausomai nuo atsiskleidžiančiojo lyties

Kategorijų grupė	Subkategorija	Stebėti dažniai		χ^2	p
		Gėjai	Lesbietės		
Kognityvios nuostatos	Jiems negalima įsivaikinti / auginti vaikų	7	21	8,531	0,003
	Homoseksualai yra normalūs	10	2	5,778	0,032 ¹
	Nuostatos nefiksuojamos	17	6	6,171	0,013
Emocinės reakcijos	Pyktis	18	32	5,769	0,016
Elgesio reakcijos	Pasiūlymas emigruoti	4	0	4,105	0,120 ¹

¹ Pastaba. Kadangi tikėtinų stebėjimų skaičius vienoje arba abiejose grupėse < 5, remiamasi tiksliojo Fisherio p reikšme.

² Pastaba. Lentelėje pateikiami tik statistiškai reikšmingi skirtumai.

³ Pastaba. Pasirinktas reikšmingumo lygmuo $\alpha = 0,05$.

dimą aprašančių straipsnių komentaruose. Visgi Pearsono χ^2 parodė, kad statistiškai reikšmingas skirtumas buvo rastas tik nuostatų kategorijų grupėje ($p = 0,005$). Analizuojant emocines reakcijas ($p = 0,716$), kaip ir elgesio reakcijos ($p = 0,543$) atveju, statistiškai reikšmingo skirtumo taip pat nebuvo rasta.

Kaip matyti iš 5-os lentelės, lyginant įvairias subkategorijas tarp komentarų, parašytų reaguojant į homoseksualių vyrų ir homoseksualių moterų atsiskleidimą, yra rasta statistiškai reikšmingų skirtumų.

Kaip matyti iš 5-os lentelės, atskirai lyginant kognityvių nuostatų dėl homoseksualių vyrų ir moterų atsiskleidimo subkategorijas lesbiečių atsiskleidimą aprašančių straipsnių komentaruose, aptikta statistiškai reikšmingai daugiau išreiškiamo nepritrimo vaikų auginimo klausimu. Taip pat buvo pastebėta, jog teigiama nuostata „homoseksualai yra normalūs“ reikšmingai dažniau buvo išreikšta homoseksualių vyrų atsiskleidimą aprašančių straipsnių komentaruose. Homoseksualių vaikų atsiskleidimą aprašančių straipsnių komentaruose reikšmingai dažniau nebuvo fiksuojamos jokios nuostatos. Šie aptarti skirtumai paaiškina 2-ame pav. vaizduojamą kognityvių nuostatų skirtumą, priklausantį nuo atsiskleidžiančiojo lyties.

Analizuojant komentaruose pasireiškusias emocines reakcijas į gėjų ir lesbiečių atsiskleidimą, rastas tik vienas statistiškai reikšmingas skirtumas – pyktis. Dažniau pykčio emocija buvo fiksuojama į lesbiečių atsiskleidimą. Taip pat matyti, jog komentaruose reikšmingai dažniau siūloma emigruoti homoseksualiems vyrams nei moterims, tačiau šis skirtumas nėra reikšmingas.

Rezultatų aptarimas

Taikant turinio analizės metodą, buvo išanalizuotas ir aprašytas komentatorių pasisakymų turinys, kaip skaitytojų reakcija į internetinių dienraščių straipsniuose aprašytą homoseksualių vyrų (lrytas.lt) ir homoseksualių moterų (delfi.lt) seksualinės orientacijos atskleidimą. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad skaitytojų komentarų, kaip reakcijos į homoseksualumo atskleidimo žinią, turinyje dažniausiai vyrauja neigiamos nuostatos, neigiamos emocinės reakcijos ir homofobinės patyčios. Rečiausiai komentarų turinyje buvo fiksuojamos teigiamos nuostatos, teigiamos emocinės reakcijos į seksualinės orientacijos atskleidimą ir homoseksualumo atskleidimą priimančios elgesys.

Kaip buvo galima tikėtis, remiantis ankstesnių tyrimų rezultatais, komentatoriai dažniau išreiškė neigiamas nuostatas (Cardenas & Barrientos, 2008; Dunjić-Kostić et al., 2012; Mange & Lepastourel, 2013). Dažniausiai fiksuojamos komentatorių neigiamos nuostatos: „homoseksualumas yra nenatūralus, iškrypimas“, „homoseksualūs asmenys neturėtų atskleisti savo seksualinės orientacijos“, „homoseksualūs asmenys negali auginti vaikų“. Taip pat buvo matyti, kad nemaža dalis komentatorių yra linkę laikytis nuostatos, jog homoseksualūs asmenys yra psichiškai nesveiki, ligoniai. Tai atitinka ankstesnes mokslininkų (Hart, 2000; Reingardė ir Zdanevičius, 2007; Cardenas & Barrientos, 2008) išvadas, jog visuomenėje vyrauja įsitikinimas, kad homoseksualūs žmonės turi sutrikimą ir juos reikia gydyti. Remiantis ankstesnių tyrimų duomenimis, buvo galima tikėtis, kad komentaruose vyraus tokios nuostatos:

homoseksualai yra pedofilai (Reingardė, 2007; Bylaitė, 2009; Švaraitė, 2014), gėjai yra moteriški, lesbietės – vyriškos (Česienė, 2006; Tu & Lee, 2014), homoseksualai atsiskleisdami siekia užverbuoti vaikus (Dunjić-Kostić et al., 2012; Švaraitė, 2014). Tačiau šių stereotipų pasireiškimas analizuojamuose komentaruose buvo menkas. Kadangi seksualinių mažumų reprezentacija žiniasklaidoje yra bene vienas reikšmingiausių veiksnių, darančių įtaką visuomenės nuomonės formavimuisi (Calzo & Ward, 2009), galima daryti prielaidą, kad kintanti homoseksualumo reprezentacija žiniasklaidoje ir komentuojamame straipsnyje pateikta teigiamai homoseksualus vaizduojanti informacija galėjo turėti įtakos mažai šių įsitikinimų raiškai. Toks kintantis homoseksualumo vaizdavimas žiniasklaidoje galėjo lemti ir tai, jog komentatoriai, nors ir retai, išreiškė teigiamas nuostatas dėl atsiskleidusių homoseksualių asmenų. Visgi šio tyrimo rezultatai iš dalies patvirtina, kad homoseksualūs asmenys gauna mažiau paramos, supratimo ir susiduria su daugiau neigiamų išankstinių nuostatų (Teasdale & Bradley-Engen, 2010).

Kaip minėta, emocinės reakcijos yra susijusios su asmens nuostatomis (Ajzen & Fishbein, 2005; Goodrich & Gilbride, 2010; Ryan et al., 2015; Cardenas & Barrientos, 2008). Analizuotuose komentaruose vyravo neigiamos nuostatos dėl seksualinės orientacijos atskleidimo, todėl nestebina, kad komentaruose neigiamos emocinės reakcijos buvo fiksuojamos dažniau nei teigiamos. Nors nėra duomenų apie komentatorių lytį, galima daryti teorinę prielaidą, jog ši ganėtinai didelė skirtumą tarp komentaruose išreikštų teigiamų ir neigiamų emocinių reakcijų taip pat gali lemti komentatorių lytis.

Tokia prielaida daroma atsižvelgiant į tai, kad kitų mokslininkų tyrimai atskleidė, jog vyrai pasižymi neigiamesnėmis reakcijomis į homoseksualių asmenų atsiskleidimą nei moterys (Reingardė ir Zdanevičius, 2007; Cardenas & Barrientos, 2008; Goodrich & Gilbride, 2010; Dunjić-Kostić et al., 2012; Mange & Lepastourel, 2013; Ryan et al., 2015). O anot Vinogradnaitės (2009), komentarus dažniau rašo jauno amžiaus vyrai nei moterys. Didesnę neigiamų emocinių reakcijų raišką gali lemti ir anonimiškumas (Auškalnienė, 2006). Taip pat svarbu atsižvelgti į tai, kad Lietuvoje vyrauja heteronormatyvinė visuomenė, kuriai yra būdingos neigiamos reakcijos į gėjų ir lesbiečių atsiskleidimą (Takacs, 2007; Štulhofer & Rimac, 2007), o tai taip pat galėjo lemti didesnę neigiamų nuostatų ir emocinių reakcijų pasireiškimą homoseksualumo atskleidimą aprašančių straipsnių komentaruose.

Kaip ir buvo galima tikėtis iš literatūros apžvalgos (Lehtonen, 2007; Poteat et al., 2011; Mange & Lepastourel, 2013) bei remiantis daugiadimensiu nuostatų modeliu (Ajzen & Fishbein, 2005), komentaruose dažniau buvo fiksuojamas diskriminuojantis nei priimantis elgesys. Dažniausiai komentatoriai įžeidinėjo homoseksualius asmenis bei prasivardžiavo. Kadangi žodinės patyčios yra vienos labiausiai paplitusių ir žeminančių nepritario demonstravimo formų, gauti rezultatai nestebina. Tai iliustruoja sąsają tarp asmens turimų nuostatų, emocinės reakcijos ir elgesio.

Pasiūlymai ir homoseksualumą priimantis elgesys, kaip ir teigiamos nuostatos bei teigiamos emocinės reakcijos, buvo fiksuojami kur kas rečiau. Taip pat paaiškėjo, kad komentatoriai vienodai yra linke

reikšti homoseksualių asmenų atsiskleidimą priimančių elgesį ir dalyti homoseksualams pasiūlymus. Plačiau kalbant apie komentatorių dalijamus pasiūlymus – matyti, kad dažniausiai buvo siūloma homoseksualiems asmenims kreiptis pagalbos, gydytis. Tai parodo ryšį su mokslinėje literatūroje (Hart, 2000; Reingardė ir Zdanevičius, 2007; Cardenas & Barrientos, 2008) ir analizuotuose komentaruose vyraujančiais įsitikinimais, kad homoseksualūs žmonės turi sutrikimą, tai nenatūralu ir juos reikia gydyti. Taip pat šiek tiek mažiau kartų buvo fiksuojamas pasiūlymas atsiskleidusiems homoseksualiems asmenims nusižudyti ir emigruoti. Svarbu pažymėti, jog dažniausiai komentatorių pateikiami pasiūlymai yra susiję su nuostata, kad homoseksualių asmenų neturėtų būti. Šiek tiek kitaip yra su pasiūlymu emigruoti: kai kurie komentatoriai ragina atsiskleidusius homoseksualus emigruoti į mažiau homofobiškas valstybes, o tai įima teigiamą reakciją į homoseksualų atsiskleidimą. Kalbant apie homoseksualumo atsiskleidimą priimančių elgesį svarbu pažymėti, kad komentatorių išreiškiami sveikinimai atsiskleidusiems, palaikymas, padėsinimas būti tuo, kuo esi, ir nebandymas juos pakeisti buvo fiksuojami itin retai. Tai prieštarauja Cox ir kolegų (2011) atlikto tyrimo rezultatams, jog dauguma homoseksualių asmenų atsiskleidę buvo priimti visų socialinių grupių. Tačiau šie rezultatai iš dalies pagrindžia Wagner ir kolegų (2013) bei Solomon ir kolegų (2015) gautus tyrimų rezultatus, kad aplinkinių elgesys po atsiskleidimo yra įvairus ir gali būti susijęs su atsiskleidimo būdu. Price (2010) teigimu, bet kuri aktyvaus atsiskleidimo strategija atsiskleidžiančiam asmeniui sukelia išsilaisvinimo jausmą, tačiau tai yra rizikingiausias

būdas ir dažniausiai sąlygojantis neigiamas aplinkinių reakcijas. Komentaruose taip pat buvo fiksuojami pasisakymai, jog homoseksualūs asmenys netrukdo, tačiau jų viešas atsiskleidimas yra netinkamas. Šiuo atveju, remiantis šia informacija, galima daryti prielaidą, kad galbūt būtent toks viešas homoseksualų atsiskleidimas sąlygojo rečiau pasireiškiantį teigiamą elgesį.

Lyginant homoseksualių vyrų ir moterų atsiskleidimą aprašančio straipsnio komentarų turinį paaiškėjo, kad buvo rasta nedaug statistiškai reikšmingų skirtumų tarp komentatorių reakcijų. Nors literatūroje dažniausiai teigiama, kad homoseksualūs vyrai patiria daugiau neigiamų nuostatų nei homoseksualios moterys (Dunjić-Kostić et al., 2012; Mange & Lepastourel, 2013) arba nuostatos nuo lyties nepriklauso (Reingardė ir Zdanevičius, 2007; Cardenas & Barrientos, 2008). Šio tyrimo rezultatai rodo, kad teigiama nuostata, jog homoseksualūs asmenys yra normalūs, komentuojant homoseksualių vyrų atsiskleidimą aprašanti straipsnį pasireiškė dažniau nei komentuojant aprašanti homoseksualių moterų atsiskleidimą. Neigiama nuostata dėl vaikų auginimo dažniau buvo reiškia komentuojant moterų atsiskleidimą aprašanti straipsnį. Šie rezultatai yra netikėti, tačiau pagrindžia Rosario ir kolegų (2009) tyrimo rezultatus, kad homoseksualios merginos patiria daugiau neigiamų reakcijų atskleidusios savo seksualinę orientaciją nei vyrai. Kaip ir galima tikėtis remiantis daugiadimensiu modeliu, homoseksualių moterų atžvilgiu dažniau buvo reiškia stipriausia neigiama emocija – pyktis. Visgi galima daryti prielaidą, kad didesnei komentatorių neigiamų nuostatų ir emocijų raiškai įtakos galėjo turėti homoseksualių moterų atsiskleidimą

aprašančiame straipsnyje aptariama vaiko auginimo homoseksualioje šeimoje tema. Navaičio ir Gaidžio (2015) bei Dunjić-Kostić ir kolegų (2012) atlikti tyrimai atskleidė, kad tyrimo dalyviai turėjo negatyviausias neigiamas nuostatas dėl homoseksualių porų vaikų auginimo. Atsižvelgiant į tai, galima manyti, kad šios temos aptarimas straipsnyje turėjo įtakos komentatorių reiškiamam pykčiui. Tačiau labai svarbu atsižvelgti į tai, jog Trost ir Kovacevic (2013) tyrimo rezultatai atskleidė, kad homoseksualių asmenų atsiskleidimą aptariantys komentarai skiriasi – priklauso nuo to, kokiam dienraštyje buvo publikuotas komentuojamas straipsnis. Pavyzdžiui, populiariausiame bulvariniame dienraštyje ir dešiniųjų politines pažiūras palaikančiame dienraštyje neigiamos komentatorių reakcijos į homoseksualių asmenų atsiskleidimą yra kur kas dažnesnės nei liberalias pažiūras palaikančiame dienraštyje. Kadangi šiame tyrime naudoti vyrų ir moterų atsiskleidimo žinią aprašantys straipsniai buvo publikuoti skirtinguose internetiniuose dienraščiuose, galima manyti, kad tai galėjo turėti įtakos šiems skirtumams atsirasti.

Apibendrinus gautus tyrimo rezultatus galima teigti, kad komentatoriai yra linkę į homoseksualumo atsiskleidimą reaguoti neigiamai. Tokia išvada daroma atsižvelgiant į tai, jog komentatoriai dažniau išreiškė neigiamas nuostatas, tokias neigiamas emocijas kaip pyktį ir pasišlykštėjimą, taip pat diskriminavo atsiskleidusiuosius prasivardžiuodami bei įžeidinėdami. Nedaugelis komentatorių bando paneigti išsakinijusius stereotipus apie homoseksualus bei jų atsiskleidimą aplinkiniams, suteikia palaikymą ir išreiškia džiugesį, pasididžiavimą atsiskleidusiaisiais ar de-

monstruoja empatiją ir supratingumą. Taip pat gauti rezultatai nepatvirtino daugumos ankstesnių tyrimų rezultatų, kad į gėjų atsiskleidimą yra reaguojama neigiamiau arba kad reakcija reikšmingai nesiskiria. Savo atsiskleidimą aprašiusios homoseksualios moterys sulaukė daugiau pykčio ir nepritarimo tam, kad jos augintų vaiką. Gėjų atsiskleidimą aprašančio straipsnio komentaruose dažniau pasireiškė teigiama nuostata, kad homoseksualūs asmenys yra tokie pat normalūs kaip ir heteroseksualūs. Visgi, remiantis rezultatais, galima daryti išvadą, kad didžioji dalis skaitytojų yra linkę neigiamai reaguoti į homoseksualių asmenų atsiskleidimą, kad ir kurios lyties būtų atsiskleidžiantysis. Tokie rezultatai rodo, jog yra būtina šviesti dabartinę visuomenę – aiškinti jai homoseksualumą ir jo atsiskleidimo aplinkiniams svarbą.

Ateityje būtų svarbu išanalizuoti daugiau komentarų, pasirinkus bent po keletą straipsnių, atskirai aprašančių vyrų ir moterų homoseksualumo atsiskleidimą, siekiant patikrinti, ar tikrai moterys vaikų auginimo klausimu patiria daugiau neigiamų nuostatų, ar tai, kad šiame tyrime rastas skirtumas yra lemtas straipsnyje pateiktos dirbtinio apvaisinimo temos. Ateityje taip pat būtų tikslinga tyrime naudoti ir registruotų komentatorių komentarus, siekiant išsiaiškinti, ar ankstesnių tyrimų rezultatai, kad vyrai išreiškia daugiau neigiamų reakcijų nei moterys į homoseksualumo atsiskleidimą, pasitvirtina. Siekiant išsiaiškinti, ar interneto portalas, kuriame yra publikuojamas straipsnis, aprašantis homoseksualumo atsiskleidimo žinią, turi įtakos komentarų pobūdžiui, būtų tikslinga pakoreguoti tyrimo sąlygas. Pavyzdžiui, būtų tikslinga pasirinkti du lrytas.lt portalo straipsnius, iš

kurių vienas aprašytų lesbiečių atsiskleidimą, o kitas – gėjų, ir tokiu pačiu principu pasirinkti ir dienraščio delfi.lt straipsnius. Taip būtų galima palyginti dviejų skirtingų interneto portalų straipsnių, aprašančių tą pačią žinią, komentarus pagal tuos pačius kriterijus.

Išvados

1. Komentatorių kognityvios nuostatos dėl aprašytos homoseksualumo atskleidimo žinios dažniausiai buvo neigiamos. Daugiausia išsakoma, kad homoseksualumas yra nenatūralus, iškrypimas; homoseksualūs asmenys neturėtų atskleisti savo seksualinės orientacijos. Teigiamos nuostatos komentaruose išreikštos minimaliai. Dažniausiai komentatoriai išsako, kad homoseksualūs asmenys yra tokie pat normalūs kaip ir heteroseksualūs asmenys.
2. Dažniausios emocinės reakcijos į aprašytą homoseksualumo atskleidimą yra neigiamos. Daugiausia komentatoriai

išreiškia pasiūlykštėjimą ir pyktį, rečiau – kaltę ir džiaugsmą.

3. Dažniausiai fiksuojama pasireiškianti elgesio reakcija – homofobinės patyčios. Dažniausiai pasireiškusios homofobinių patyčių formos – įžeidžiančios replikos ir prasivardžiavimai, o rečiausios – erziniškai ir grasinimai. Komentaruose retai fiksuojamas homoseksualumo atskleidimą primantis elgesys ir skaitytojų teikiami pasiūlymai gydytis ar kreiptis pagalbos.
4. Komentatorių reakcijos į homoseksualių vyrų ir moterų atsiskleidimą skiriasi minimaliai. Straipsnio, aprašančio homoseksualių moterų atsiskleidimą, komentatoriai yra linkę dažniau išreikšti neigiamas nuostatas, ypač nepritarimą dėl vaikų auginimo, ir pyktį. Į homoseksualių vyrų atsiskleidimą dažniau yra reaguojama išreiškiant teigiamą nuostatą, kad homoseksualūs asmenys yra tokie pat normalūs kaip ir heteroseksualūs. Kitose kognityvių nuostatų, emocinės ir elgesio reakcijų subkategorijose skirtumų nebuvo aptikta.

LITERATŪRA

Ajzen, I., & Fishbein, M. (2005). The Influence of Attitudes on Behavior. In D. Albaracin, B. T. Johnson, M. P. Zanna (Eds.), *The Influence of Attitudes on Behavior* (pp.173–221). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Auškalnienė, L. (2006). Etninis nepakantumas Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje: komentarai internete. *Etniško studijos*, 45–58.

Bylaitė, L. (2009). *Moksleivių ir studentų požiūris į homoseksualumą*. Magistro tezės. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.

Bonds-Raacke, J. M., Cady, E. T., Schlegel, R., Harris, R. J., & Firebaugh, L. (2007). Remembering gay/lesbian media characters. *Journal of Homosexuality*, 53 (3), 19–34.

Calzo, J. P., & Ward, L. M. (2009). Media exposure and viewers' attitudes toward homosexuality: Evidence for mainstreaming or resonance? *Journal*

of Broadcasting & Electronic Media, 53 (2), 280–299.

Cardenas, M., & Barrientos, J. E. (2008). The Attitudes Toward Lesbians and Gay Men Scale (ATLG): Adaptation and testing the reliability and validity in Chile. *The Journal of Sex Research*, 45 (2), 140–149.

Cox, N., Dewaele, A., Houtte, M., & Vincke, J. (2010). Stress-related growth, coming out, and internalized homonegativity in lesbian, gay, and bisexual youth. An examination of stress-related growth within the Minority Stress Model. *Journal of Homosexuality*, 58 (1), 117–137.

Česienė, S. (2006). *Homoseksualūs žmonės viešose ir privačiose erdvėse: socialistinis ir posocialistinis Lietuvos kontekstas*. Magistro tezės. Kaunas, 2006.

Dunjić-Kostić, B., Pantović, M., Vuković, V., Randjelović, D., Totić-Poznanović, S., Damjanović, A., ..., Ivković, M. (2012). Knowledge: A possible tool in

shaping medical professionals' attitudes towards homosexuality. *Psychiatria Danubina*, 24 (2), 143–151.

Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. Ft. Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich.

GemiusAudience. (2016). Populiariausių internetinių svetainių dešimtukas (Top 10 results). Paimta iš <http://www.audience.lt/>.

Goodrich, K. M., & Gilbride, D. D. (2010). The refinement and validation of a Model of Family Functioning After Child's Disclosure as Lesbian, Gay, or Bisexual. *Journal of LGBT Issues in Counseling*, 4, 92–121.

Gross, L. (1991). Out of the mainstream: Sexual minorities and the mass media. *Journal of Homosexuality*, 21, 19–46.

Hart, K. P. (2000). Representing gay men on American television. *Journal of Men's Studies*, 9, 59.

Herek, M. G. (2004). Beyond "homophobia": Thinking about sexual prejudice and stigma in the twenty-first century. *Sexuality Research & Social Policy Journal of NSRC*, 1 (2), 6–24.

Kriaučionytė, D. (2014). *Homoseksualių asmenų savijautos ir savo sveikatos vertinimo sąsajos socialinės aplinkos kontekste*. Magistro tezės. Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universitetas.

Krippendorff, K. (2004). *Content analysis an introduction to its methodology*. United Kingdom: Sage Publications.

Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33 (1), 159–174.

Lehtonen, J. (2007). Seksualinė ir lyčių įvairovė mokyklose bei darbo aplinkoje. Iš A. Zdanevičius (sud.), *Heteronormos hegemonija: homoseksualių žmonių socialinė atskirtis ir diskriminacijos patirtys* (p. 19–28). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

Mack, N., Woodsong, C., MacQueen, K. M., Guest, G., & Namey, E. (2005). *Qualitative research methods: A data collector's field guide*. USA: Family Health International.

Mange, J., & Lepastourel, N. (2013). Gender effect and prejudice: When a salient female norm moderates male negative attitudes toward homosexuals. *Journal of Homosexuality*, 60 (7), 1035–1053.

Martišius, V. (1999). *Psichologijos metodai*. Vilnius: Egaldai.

Navaitis, G. ir Gaidys, V. (2015). Lietuvos gyventojų požiūris į tos pačios lyties porų šeimines teises. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 2 (37), 120–126.

Pew Research Center. (2013). A survey of LGBT Americans: Attitudes experiences and values in changing times. Paimta iš <http://www.pewsocialtrends.org/2013/06/13/a-survey-of-lgbt-americans>

Poteat, V. P., Mereish, E. H., DiGiovanni, C. D., & Koenig, B. W. (2011). The effects of general and homophobic victimization on adolescents' psychosocial and educational concerns: The importance of intersecting identities and parent support. *Journal of Counseling Psychology*, 58 (4), 597–609.

Price, E. (2010). Coming out to care: Gay and lesbian carers' experiences of dementia services. *Health and Social Care in the Community*, 18 (2), 160–168.

Pukėnas, K. (2009). *Kokybinių duomenų analizė spss programa. Mokomoji knyga*. Kaunas: LKKA.

Ragins, B. R., Singh, R., & Cornwell, J. M. (2007). Making the invisible visible: Fear and disclosure of sexual orientation at work. *Journal of Applied Psychology*, 92 (4), 1103–1118.

Reingardė, J. (2007). Iššūkiai heteronormatyvumui Lietuvoje: homoseksualių žmonių atsivėrimas darbe. Iš A. Zdanevičius (sud.), *Heteronormos hegemonija: homoseksualių žmonių socialinė atskirtis ir diskriminacijos patirtys* (p. 57–80). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

Reingardė, J., Tereškinas, A. ir Zdanevičius, A. (2007). Homofobija ir gyventojų požiūris į homoseksualumą. Iš A. Zdanevičius (sud.), *Nematomi piliečiai. Apie homoseksualių žmonių teises ir homofobiją Lietuvoje* (p. 81–114). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

Reingardė, J. ir Zdanevičius, A. (2007). *Homofobija ir Lietuvos gyventojų požiūris į homoseksualumą*. Tyrimo ataskaita. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

Riley, B. (2010). GLB adolescent's "coming out". *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 23 (1), 3–10.

Ryan, W. S., Legate, N., & Weinstein, N. (2015). Coming out as lesbian, gay or bisexual: The lasting impact of initial disclosure experiences. *Self and Identity*, 14 (5), 549–569.

Rosario, M., Schrimshaw, E. W., & Hunter, J. (2009). Disclosure of sexual orientation and subsequent substance use and abuse among lesbian, gay, and bisexual youths: Critical role of disclosure reactions. *Psychology of Addictive Behaviors*, 23 (1), 175–184.

Rosner, L., Winter, S., & Kramer, N. C. (2016). Dangerous minds? Effects of uncivil online comments on aggressive cognitions, emotions, and behavior.

Social Psychology: Media and Communication, 58, 461–470.

Smith, I., Oades, L. G., & McCarthy, G. (2012). Homophobia to heterosexism: Constructs in need of re-visitation. *Gay and Lesbian Issues and Psychology Review*, 8 (1), 34–44.

Solomon, D., McAbee, J., Åsberg, A., & McGee, A. (2015). Coming out and the potential for growth in sexual minorities: The role of social reactions and internalized homonegativity. *Journal of Homosexuality*, 62 (11), 1512–1538.

Suslavičius, A. (2006). *Socialinė psichologija. Studentams ir ne tik jiems*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Štulhofer, A., & Rimac, I. (2009). Determinants of homonegativity in Europe. *Journal of Sex Research*, 46 (1), 24–32.

Švaraitė, I. (2014). Seksualinių mažumų pateikimas Lietuvos nacionaliniuose dienraščiuose 2008–2013 metais. *Komunikacija ir informacija*, 7, 87–126.

Takacs, J. (2007). Nevienodos galimybės: mokykloje patiriama LGBT jaunimo atskirtis. Iš A. Zdanevičius (sud.), *Heteronormos hegemonija: homoseksualių žmonių socialinė atskirtis ir diskriminacijos patirtys* (p. 39–56). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

Teasdale, B., & Bradley-Engen, M. S. (2010). Adolescent same-sex attraction and mental health: The role of stress and support. *Journal of Homosexuality*, 57, 287–309.

Tereškinas, A. (2002). Viešumo įkainiai paraštėse: seksualinių mažumų vaizdavimas Lietuvos spaudoje (2000–2001 metai). Iš A. Tereškinas (sud.), *Vieši gyvenimai, intymios erdvės: kūnas, viešumas, fantazija šiuolaikinėje Lietuvoje* (p. 203–237). Vilnius: Baltos lankos.

Tereškinas, A. (2007). *Not Private enough? Homophobic and Injurious speech in Lithuanian media*. Paimta iš http://www.ilgaeurope.org/sites/default/files/Attachments/lithuania_not_private_enough.pdf

Trost, T. P., & Kovacevic, N. (2013). Football, hooliganism and nationalism: The reaction to Serbia's gay parade in reader commentary online. *Sport in Society*, 16 (8), 1054–1076.

Tu, J. W., & Lee, T. T. (2014). The effects of media usage and interpersonal contacts on the stereotyping of lesbians and gay men in China. *Journal of Homosexuality*, 61, 980–1002.

Vinogradnaitė, I. (2009). Galia viešojoje diskusijoje: išgirstas kalbėjimas ir nelygybė. *Agora: politinių komunikacijų studijos* 3, 56–68.

Wagner, G. J., Aunon, F. M., Kaplan, R. L., Karam, R., Khouri, D., Tohme, J., & Mokhbat, J. (2013). Sexual stigma, psychological well-being and social engagement among men who have sex with men in Beirut, Lebanon. *Culture, Health & Sexuality*, 15 (5), 570–582.

Whitley, B. E. (2001). Gender-role variables and attitudes toward homosexuality. *A Journal of Research*, 45, 691–721.

A CONTENT ANALYSIS OF COMMENTS ON ARTICLES DESCRIBING HOMOSEXUALITY DISCLOSURE

Viktorija Gaidytė, Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė

S u m m a r y

Both researchers and society agree that those who decide to disclose their sexual orientation can find acceptance and even support in these experiences, while others are met with negative reactions, such as anger, rejection or bullying etc. There are lots of controversial studies about the differences in reactions to the coming out of homosexual men and women. It is agreed that these attitudes could be defined as multidimensional constructs comprised of cognitive, affective and behavioral components. A content analysis of comments on articles describing coming out of homosexual individuals has not been yet performed in Lithuania.

The aim of this study was to analyze the content of comments as reactions to the articles describing homo-

sexuality disclosure in order to reveal the prevailing beliefs, emotions and behavioral reactions toward the disclosure of homosexuality and to compare any differences in responses while taking into account the sex of a disclosed person.

A content analysis of 380 comments collected on the websites *lrytas.lt* and *delfi.lt* was carried out. The validity of the content categories was assessed with a second-rater procedure. The agreement percentage among the raters ranged from 84 to 100 and Cohen's kappa from 0.42 to 1 throughout the categories. After the first evaluation of the content and after an objective selection of the comments for this research, 156 comments, which were suitable for further analysis, were selected.

The analysis has shown that commentators tend to have negative perceptions regarding the disclosure of a homosexual individual's sexual orientation. In the comments of the articles describing homosexuality disclosure, it was most often expressed that homosexuality is an unnatural thing or a perversion; that homosexual people should not disclose their sexual orientation; that homosexual people should not be allowed to raise children. At the same time, any positive attitude was expressed rarely. The most prevailing positive attitude is the following: homosexual people are just as normal as heterosexual people. Negative emotions, such as anger or disgust, as well as homophobic bullying (offensive remarks, jokes and name-calling),

were dominating in the comments. The accepting behavior (not encouraging someone to change), positive emotional reactions, such as support and suggestions to emigrate, were the rarest. The content analysis of the comments revealed the different reactions of the readers to homosexual men and women. The negative attitude toward raising children and the emotion of anger are more often addressed toward homosexual women than to homosexual men.

The results of this study indicate the prevailing negative attitude toward the public disclosure of the sexual orientation of homosexual persons.

Keywords: homosexuality, disclosure, attitudes, content analysis.

Įteikta 2018-07-05